

AKTUALITĀTE

Izglīto 3700 skolotājus

No šī gada aprīļa ESF nacionālā projekta „Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā” (KIPNIS) ietvaros uzsākta skolotāju izglītošana par karjeras izglītības darba organizēšanu vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs.

Jūrmalas izglītības pārvaldes koordinatore S. Seņkina skolotāju tālākizglītības kursu laikā

Skolotāju tālākizglītības kurss „Karjeras izglītības darba organizēšana vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs” notiek pēc projekta laikā izstrādātas 72 stundu programmas. Kursu vadīšanai šī gada februārī un martā Daugavpils universitātē tika sagatavoti 44 multiplikatori no 38 Latvijas rajoniem. Līdz gada beigām katrs multiplikators savā rajonā mācīs vismaz 90 vispārīzglītojošo vai 48 profesionālo skolu skolotājus.

Lai sekmētu skolēnu vai audzēkņu

apzinātu lēmumu pieņemšanu par turpmākās izglītības un potenciālajiem darba dzīves virzieniem, skolotāji apgūst mūsdienīgu darba formu un metožu izmantošanas prasmes, starpinstitūciju sadarbības organizēšanas iemaņas, kā arī veido iestrādes karjeras izglītības programmai savā skolā.

„2003. gadā Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātajā skolotāja profesijas standartā ir noformulēti skolotāja pienākumi, uzdevumi un nepieciešamās specifiskās prasmes. Kā viena no skolotāja specifiskajām prasmēm ir māka palīdzēt skolēnam veidot izpratni par darba dzīvi, kā arī mācīt viņam karjeras plānošanu. Taču pagaidām skolotāja kvalifikācijas apguves studiju procesā šim jautājumam netiek veltīta pietiekoša uzmanība. Tādējādi šī tālākizglītības programma skolotājiem nodrošinās darbam nepieciešamo specifisko iemaņu apguvi,” stāsta projekta KIPNIS vadītāja Brigita Miķelsone.

Skolotāju izglītošanai no projekta līdzekļiem paredzēti 421 220 lati. Līdz gada beigām skolotāju tālākizglītības programmu apgūs 3700 skolotāju.

ĪSUMĀ

Apstiprināta KAAS koncepcija

Šī gada 29. martā valdība apstiprināja jauno Karjeras attīstības atbalsta sistēmas (KAAS) koncepciju. Turpmāk par karjeras attīstības atbalsta sistēmu atbildīgas būs Labklājības ministrija un Izglītības un zinātnes ministrija. Koncepcijas pilnais teksts pieejams PIAA mājas lapas www.piaa.gov.lv/Euroguidance sadaļā *Aktualitātes*.

Veido nacionālo datu bāzi

PIAA ir uzsākusi nacionālās datu bāzes izveidi par izglītības iespējām Latvijā ESF projekta „Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības iestādēs” ietvaros.

Nacionālā datu bāze būs savietojama ar EK portālu PLOTEUS II (*Portal on Learning Opportunities Throughout the European Space*). To paredzēts publicēt 2007. gada augustā.

Ceļvedis studiju iespējām Eiropā

POIC sagatavojis un izdevis informatīvu izdevumu „Studiju iespējas Eiropā. Ceļvedis”. Tajā apkopota informācija par pilna laika studiju iespējām un studentu apmaiņas programmām ārvalstīs, kā arī noderīgas interneta adreses papildinformācijai.

Izdevuma elektroniskā versija pieejama Profesionālās izglītības attīstības aģentūras mājas lapas www.piaa.gov.lv/Euroguidance sadaļā *Izglītības iespējas*.

Izvirza prioritātes izglītībā

Ministru kabinetā apstiprināšanai iesniegts izglītības attīstības pamatnostādņu projekts 2006. – 2010. gadam. Kā viena no galvenajām prioritātēm minēta karjeras izglītības pilnveide jauniešu motivētas un apzinātas tālākās izglītības iegūšanai un savas karjeras veidošanai, tādējādi nodrošinot nepieciešamo finansējumu plānoto aktivitāšu veikšanai.

„Mannas putra no debesīm nekrīt”

Pieņemot karjeras attīstības atbalsta sistēmas (KAAS) koncepciju, valstī ir nedefinētas karjeras izglītības prioritātes. Uz sarunu aicinājām Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) Eiropas lietu departamenta direktori Laumu Siku, lai ieklausītos izglītības politikas veidotāju viedokli par karjeras izglītības attīstību Latvijā.

– Vai karjeras izglītība ir arī IZM prioritāte?

L.S.: Eiropas un Latvijas prioritāte ir mūžizglītība. Tie laiki sen ir garām, kad jauns speciālists uzsāka darbu uzņēmumā, izauga un novecoja kopā ar to. Mūsdienās business ir ātrs un nežēlīgs. Mēs radām firmu, izmantojam cilvēkus, atvainojiet par tiešumu, un tad, kad mums pienāk grūti laiki, mēs tos atlaizām nevis tādēļ, ka viņi ir nekompetenti vai neprot strādāt, bet tādēļ, ka mūsu business prasa pārveidošanos un cilvēkiem ir jāmeklē cita darbavieta vai pašiem jāpārveidojas. Tā ir mūsdienu pasaules realitāte un arī izaicinājums cilvēkam domāt par savu karjeru. Tāpēc bez karjeras izglītības un karjeras konsultāciju pakalpojumiem mūsdienu pasaulē cilvēks, iespējams, nemaz nevar iztikt. Karjeras izglītība ir vērsta uz personas izaugsmi, kas to atšķir no profesionālās orientācijas – kuras mērķis galvenokārt ir aizpildīt brīvās darba vietas. Valsts atbalsts šajā jomā ir vajadzīgs, lai apvienotu līdzekļus mērķa labā – valsts attīstības un ekonomikas interesēs un cilvēka motivēšanai izmantot sabiedrības piedāvātās izglītības un darba iespējas. KAAS un karjeras izglītībai ir jācenšas šīs lietas sasaistīt kopā.

– Vai tas ir izdevies pašreizējā brīdī?

L.S.: Domāju, ka Latvijas izglītības sistēmai ir vēl ļoti daudz darāmā un attīstības iespēju šajā virzienā.

– Kā jūs vērtējat uzsāktās iestrādes un iniciatīvas šajā pārejas posmā no izpratnes par profesionālo orientāciju uz karjeras izglītību? Vai tās atbilst Eiropas nostādnēm?

L.S.: Nostāju maiņa ir notikusi visā pasaulē, ne tikai Eiropā. Darba tirgus ir plašinājies ne tikai Eiropas iekšienē, tas ir kļuvis globāls. Informācijas tehnoloģijas speciālistu, zinātnieku darba tirgus pārsniedz nacionālas valsts un pat ES robežas. Tas ir licis visās valstīs pārskatīt

Izglītības un zinātnes ministrijas Eiropas lietu departamenta direktore Lauma Sika

KAAS pamatkonceptus, jo tajā brīdī, kad mēs esam pakāpušies augstāk par elementārāko izglītības vajadzību apmierināšanu, sākam jautāt, kam šī izglītība ir vajadzīga, vai tā ir efektīva, vai dod pievienoto vērtību tautsaimniecības attīstībai un ko tā dod cilvēkresursu attīstībai. Te man jāmin norvēģu kolēģa vārdi: „Profesionālās izglītības pievilcība ir acimredzot mazinājusies. Atceros, jaunībā mēs cēlāmies pulksten piecos, septiņos jau bijām rūpniecā, kur strādājām, un mums patika, bet mūsdienās jaunieši to vairs nedara. Un pareizi dara, ka nedara, jo dzīvē ir daudz citu iespēju!”

Mēdz būt vairāk un mazāk pievilciņu darba vietu. Karjeras izglītības uzdevums ir dot skaidrojumu jaunam cilvēkam arī par ilgtermiņa prasmēm, kompetencēm un ilgtermiņa izvēlēm.

– Jaunajā KAAS koncepcijā ir paredzēts veidot starpnozaru sadarbības padomi. Vai Jūs uzskatāt, ka līdz ar tās izveidošanu labāk sekmēsies dialogs starp darba tirgus un izglītības jomām?

L.S.: Tas ir solis sakārtotības virzienā. Iesaistītās puses redz savu vietu un pienākumus un var daudz konstruktīvāk iesaistīties dialogā. Iepriekš bija atsevišķu ministriju centieni savā atbildības jomā. KAAS ir starpministriju sadarbības jautājums. Tādu jautājumu mums kā ES valstij un kā spēlētājam globālā pasaulē kļūst arvien vairāk.

Politikas jautājumi reti kad ir tikai vienas nozares jautājums. Tā ir arī politikas plānošanas attīstība. Mēs augam kopā ar mūsu valsti. Starpministriju sadarbības efektivitāte ir liels ieguldījums,

jo veicina gan līdzekļu, gan arī mums pieejamo cilvēkresursu efektīvāku izmantošanu.

– Kāds ir IZM skatījums karjeras izglītības tālākai attīstībai?

L.S.: IZM skatījumā karjeras izglītība ir gan interešu izglītības, gan profesionāli orientētas izglītības būtiska daļa. Karjeras izglītība un motivācija sader kopā arī ar brīvprātīgā darba un jauniešu darba attīstību. Jaunam cilvēkam ir jāizmanto visas iespējas piedalīties ne tikai mācību uzdevumu, bet arī istu uzdevumu veikšanā – istā dzīvē, darbojoties istos apstākļos. Tādēļ nevajag par zemu noniecināt vasaras darbus. Tie varētu būt lielisks instruments, kā pārbaudīt savas intereses un spējas. Visas iespējas jāizmanto, jo tās ir savstarpēji papildinošas.

Manuprāt, arī ārpusstundu izglītībai ir jābūt sasaistītai ar karjeras izglītību. Tas attiecas gan uz amatniecisko izglītību, gan uz māksliniecisko pašdarbību. Cilvēkam ir jāsaista prasmes, ko viņš iegūst interešu izglītības ietvaros, ar iespēju tālāk profesionāli strādāt. IZM, mēģinot atbalstīt interešu izglītību, grib atbalstīt karjeras izglītības aspektus tajā. Tā ir papildu iespēja bērniem pēc obligātā mācību laika attīstīt savas spējas, un tas ir jāizmanto. Tādēļ būtu atbalstāmi arī jauniešu iniciatīvu centri, aizpildot to organizētos pasākumus ar attiecīgu saturu. Saturs, ko pašlaik rada ESF nacionālā programma karjeras izglītībā nākamajā periodā ir izmantojams, manuprāt, daudz plašākā ietvarā, koncentrējoties ne tikai uz audzināšanas stundām.

→ 3. lpp.

Mācās, lai mācītu

Vairākas skolotāju grupas jau ir pabeigušas 72 stundu tālākizglītības apmācības kursu „Karjeras izglītības darba organizēšana vispārīgizglītošanās un profesionālajās izglītības iestādēs”. Ieskatam piedāvājam kursantu viedokļus par karjeras izglītību un tālākizglītības programmu.

Aija Sprinķe, Bauskas rajona multiplikatore:

Ir trīs ieradumi, kas ļauj cilvēkam jebkuros apstākļos sasniegt visu, ko vien viņš var iztēloties: ieradums strādāt, ieradums būt veselam un ieradums mācīties. Izglītība ir ne tikai zināšanu vai profesijas apguve, tā ir arī iespēja apskatīties uz sevi no malas, kaut ko saprast un kaut ko mainīt. To visu skolotājam dod karjeras izglītības kursi.

Elga Ūbele, Jēkabpils rajona karjeras izglītības pasākumu organizatore:

Manuprāt, karjeras izglītības sistēma skolā ir ļoti nepieciešama. Skolēniem pēc iespējas ātrāk jānāca izvēlēties turpmāko profesiju, kas atbilstu viņa spējām. Ceru, ka nākotnē līdzīgi kā daudzās citās valstīs arī mūsu skolās strādās atbilstoši izglītoti un apmaksāti karjeras izvēles konsultanti.

Marija Micķeviča, Krāslavas rajona multiplikatore:

Kursu ieguvums ir labs un praktisks izdales materiāls. Kursanti ir saņēmuši jaunas, noderīgas idejas mācību stundām, sevis izzināšanai, tostarp arī interneta mājas lapu adreses informācijas ieguvei un izmantojamās literatūras sa-

rakstu, kā arī citus noderīgus materiālus. Vajadzētu skolās ieviest papildu štata vienību – karjeras izglītības konsultants.

Jolanta Krišjāne, Valmieras 5. vidusskolas sociālā pedagoģe:

Esmu ieguvusi daudz labu ideju, kā motivēt skolēnus tālākai izaugsmei un profesijas izvēlei. Vidusskolā ir sevišķi svarīgi zināt pieprasītās profesijas, noskaidrot, kam vairāk veltīt uzmanību un kā mērķtiecīgi pie tā strādāt.

Ingūna Vintēna, Burtnieku Ausekļa vidusskolas direktora vietniece audzināšanas darbā:

Strādājot skolā ilgāku laiku, skolotājs mazliet ieslīgst rutīnā, tāpēc priecājos par kursiem, jo tajos saņēmu, ko vēlējos – tādu kā punktu uz „i”. Izjutu arī pleca sajūtu: ka neesmu viena, ka problēmas mums ir līdzīgas, un domas sakārtojās.

Ženija Mahņeva, Alūksnes rajona izglītības pārvaldes multiplikatore:

Šajosursos centrā ir likts cilvēks un viņa vajadzības. Iegūtās atziņas un materiāli noder gan skolēnu, gan arī pašu pedagogu pašvērtējuma paaugstināšanai.

Materiāli ir ļoti noderīgi karjeras plānošanas jautājumu īstenošanai, tātad arī veiksmīgas cilvēka dzīves

Grupas darba prezentācija multiplikatoru mācībās Daugavpils Universitātē

Alūksnes rajona skolotāji praktisko nodarbību laikā Stāmerienā

pamata veidošanai. No iegūtās informācijas pārlicinājos, ka strādājot ar saviem bērniem kā klases audzinātāja, jau līdz šim daudz ko esmu darījusi pareizā virzienā.

Agita Zariņa, Valmieras Pārgaujas ģimnāzijas direktora vietniece audzināšanas darbā:

Informācija, kas gāžas pār bērnu un skolotāju, ir milzīga, tāpēc kursu mērķis ir palīdzēt sistematizēt informāciju karjeras izglītībā, precīzi akcentējot, ko šajā jautājumā runāt 7., ko 8. un citās klasēs.

INTERVIJA

→ 2. lpp.

– Ko karjeras izglītības jomā paredz Eiropas Sociālā fonda līdzekļu pieprasīšanas plāni nākamajā struktūrfondu apguves periodā?

Nākamā perioda plānā ir ierakstīts uzdevums karjeras izglītību attīstīt izglītības sistēmā. IZM gribētu atbalstīt daudzveidīgus karjeras izglītības pasākumus. Tie var ietvert dažādus jauniešu motivācijas pasākumus – ēnu dienas, aizvietošanas dienas, trīs dienu prakses uzņēmumos kā iespēju izbaudīt praktiskā darba vidi.

Motivācija un prasme mācīties ir ļoti būtiskas. Pusaudžu atbildes uz jautāju-

mu, kāpēc viņi mācās to vai šo, bieži vien ir ļoti iracionālas. Šajā vecuma periodā ļoti liela nozīme ir tam, vai ir kāds, kas pusaudzim palīdz izprast dzīves jēgas jautājumus. Jo konkurence ar medijiem ir ļoti smaga. Mediju telpa ir ļoti piesātināta ar izklaides kultūras stereotipiem, ar patērētāju kultūras lētākajiem fetišiem. Tas prasa zināmu laiku, lai saprastu, ka tā nav patiesā dzīve. Mannas putra no debesīm nekrit, un lielākā daļa cilvēku nevar nopelnīt sev iztikas naudu ar dalību realitātes šovā. Ar profesionālo izglītību un karjeras izglītību mums ir jāmēģina lauzt šie vienkāršotie stereotipi par dzīvi un nodarbinātību.

– Vai izglītības politikas iestrādes turpmākajiem gadiem to sekmē?

L.S.: Izstrādes stadijā ir izglītības attīstības pamatnostādnes 2006. – 2010. gadam un IZM darbības stratēģija 2007. – 2009. gadam. Karjeras izglītībai tajā ir ierādīta pienācīga loma – šāda līmeņa dokumentā tā pirmoreiz ir izcelta atsevišķi. Sadalot kompetences sīkāk, mums ir radusies iespēja arī karjeras izglītību precīzāk definēt savos nozaru plānošanas dokumentos. Arī KAAS jaunā koncepcija uzliek par pienākumu izstrādāt nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos, ko arī darām.

Karjeras izglītība Maltā

Šī gada aprīlī izglītības ministres padomniece Baiba Moļņika devās CEDEFOP organizētajā mācību vizītē uz Maltu, lai iepazītos ar karjeras attīstības atbalsta sistēmas (KAAS) elementiem un pasākumiem, kādus izmanto Maltā vienādu mācību un darba iespēju nodrošināšanai un sekmēšanai višiem iedzīvotājiem. Pieredzes apmaiņas braucienā piedalījās 10 dažādu Eiropas valstu pārstāvji no nevalstiskajām un darba devēju organizācijām, universitātēm, ministrijām, pašvaldībām un izglītības sektora.

Stāsta B. Moļņika:

Četrus darba dienu laikā tikāties ar KAAS speciālistiem, apmeklējām izglītības iestādes, lai praktiski iepazītos ar pakalpojumu sniedzējiem, daudz diskutējām savā starpā. Ne visas manas cerības piepildījās, taču nepšaubāmi ieguvu daudz informācijas gan par Maltas izglītības sistēmu, gan KAAS pakalpojumiem skolās, gan karjeras konsultantu un karjeras skolotāju izglītošanu.

Karjeras attīstības atbalsta sistēma (*guidance and counselling system*) Maltā lielākoties ir ietverta jau izglītības sistēmā, nodrošinot jauniešiem konsultatīvu palīdzību karjeras izglītības jautājumos. Vizītes organizatori mūs plaši iepazīstināja ar izglītības sektora piedāvājumiem, taču ar darba tirgus

sektoru gandrīz nemaz. Līdz ar to jautājums par to, kā Maltā tiek savienota izglītības sistēma un iespējas darba tirgū, netika līdz galam atbildēts. Šis saiknes veidošana Maltā gan ir daudz vienkāršāka nekā citās valstīs, jo valsts ir salīdzinoši maza – tajā dzīvo aptuveni 260 tūkstoši iedzīvotāju. Lūk, ka birokrātiskais aparāts ir daudz elastīgāks tieši tādēļ, ka cilvēki savā starpā ir labi pazīstami. Līdz ar to arī starprozaru institucionālā sadarbība notiek daudz raitāk.

Vēl viens labas prakses piemērs – Maltā ir veiksmīga ne visai spēcīgu profesionālās izglītības iestāžu apvienošana zem vienas jumta organizācijas ar kopīgu virsvadību, izmantojot ESF struktūrfondu finansējumu. Šis solis Maltā ir jārisinā un padarīt ievērojami pievilcīgāku profesionālo izglītību gan izglītojamajiem, gan darba devējiem. Katru, kas izvēlas iegūt profesionālo kvalifikāciju, novērtē un iekļauj viņa spējām piemērotā profesionālās kvalifikācijas apguves programmas modulī.

Visās izglītības iestādēs ir karjeras skolotāji, kuru funkcijas varētu salīdzināt ar klases audzinātāju funkcijām Latvijas skolās. Viņi palīdz jauniešiem rast atbildes uz jautājumiem, kas ar mani notiks, kur es eju, vai es pareizi daru. Reizi gadā pamatskolas klase brauc uz

B. Moļņika (augšējā rindā pirmā no kreisās) kopā ar pieredzes apmaiņas brauciena dalībniekiem Maltā.

pašvaldības teritorijā esošo karjeras informācijas centru, kur speciālisti ar skolēniem strādā grupās, lai veicinātu viņu iekļaušanos izglītībā. Bet ar karjeras plānošanas jautājumiem neviens nestrādā. Pagaidām nav profesionālu cilvēku, kas palīdzētu jauniešiem plānot karjeru. Problēma rodas ar tiem, kas „izkrituši” no izglītības sistēmas, īpaši pēc 16 gadu vecuma sasniegšanas, kad jauniets nav varējis iestāties vidusskolā vai profesionālajā izglītības iestādē. Problēmas risināšanai Maltā veidos nacionālo karjeras atbalsta centru.

Karjeras skolotājiem palīdz un skolas pasākumus koordinē skolas karjeras konsultants. Maltā karjeras izglītības globālā izpratne materializējas caur Maltas universitātē piedāvāto pēcdiploma studiju programmu (maģistrantūru) karjeras izglītībā. Taču jaunajai studiju programmai 90 procenti no studēt gribētājiem nāk no izglītības sektora, lai gan iecere bijusi piesaistīt tai cilvēkus no citiem sektoriem.

Mācību vizītes noslēguma diskusijās guvām kopīgu atziņu, ka mūsdienu pasaulē dzīvojam riska sabiedrībā – nevienu brīdi nevaram būt droši, ka iegūtā izglītība ir pietiekama, lai varētu nodrošināt savu dzīvi līdz pensijas vecumam. Cilvēkam visu laiku jābūt gatavam no jauna meklēt savu vietu darba tirgū. Ir jābūt alternatīvām shēmām, ir jābūt savas spējas sabalansēt ar iespējām.

*CEDEFOP – Eiropas centrs profesionālās izglītības attīstīšanai. Apkopo, analizē un nodrošina informāciju par Eiropas Savienības valstu profesionālās izglītības sistēmām, to politiku, pētniecību un praksi.

Karjeras izglītība Maltā

Karjeras attīstības atbalsts tiek nodrošināts visās skolās. Īpaši tas tiek akcentēts obligātās izglītības posmā, kur skolās strādā gan karjeras konsultanti (*school counsellor*), gan karjeras skolotāji (*guidance teacher*).

Viens **karjeras konsultants** rūpējas par karjeras attīstības pakalpojumu nodrošinājumu vai nu vienā lielā skolā vai vairākās mazās skolās. Konsultants palīdz karjeras skolotājiem darbā ar skolēniem un viņu vecākiem. Par skolas karjeras konsultantu var strādāt skolotājs, kurš ieguvis konsultanta kvalifikāciju un nostrādājis valsts skolā vismaz 10 gadus (5 no tiem kā karjeras skolotājs).

Karjeras skolotājs sniedz informāciju par pieejamajiem pakalpojumiem karjeras attīstībai, mācību priekšmetu izvēli un karjeras izvēli vienas klases skolēniem un viņu vecākiem ciešā sadarbībā ar skolas karjeras konsultantu. Karjeras skolotāji Maltā nodarbojas ne tikai ar padomu došanu karjeras attīstības jautājumos, bet līdzīgi kā mūsu klašu audzinātāji palīdz skolēniem tikt galā arī ar cita rakstura (sociālā/sadzīves) problēmām.